

MEASURES TO ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY EDUCATION FOR PRIMARY SCHOOL SENIORS THROUGH EXPERIENTIAL ACTIVITIES

Doan Thi Hien

Email: doanthihien@hpu2.edu.vn

Ha Noi Pedagogical University 2
32 Nguyen Van Linh street, Xuan Hoa ward,
Phu Tho province, Vietnam

Received: 07/12/2025

Revised: 25/01/2026

Accepted: 10/02/2026

Published: 20/4/2026

Abstract: Environmental pollution is always urgent and a primary concern, especially amid the current market economy. Protecting the living environment is the responsibility of every citizen. Education on responsibility for the living environment is one of the important goals of student education on responsibility and should be implemented early in schools. In primary school, environmental responsibility education is integrated across several subjects, primarily through experiential activities. The article focuses on theoretical research and the analysis of the concepts, objectives, and content of education on responsibility for the living environment for 4th and 5th-graders through experiential activities. Research on the current situation of responsibility of 4th and 5th graders to the environment, thereby proposing several measures to educate responsibility for the living environment through experiential activities to improve educational effectiveness.

Keywords: *Responsibility education, primary school seniors, environment, experiential activities.*

BIỆN PHÁP GIÁO DỤC TRÁCH NHIỆM VỚI MÔI TRƯỜNG CHO HỌC SINH CUỐI CẤP TIỂU HỌC THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM

Đoàn Thị Hiền

Email: doanthihien@hpu2.edu.vn

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2
Số 32 Nguyễn Văn Linh, phường Xuân Hòa,
tỉnh Phú Thọ, Việt Nam

Nhận bài: 07/12/2025

Chỉnh sửa xong: 25/01/2026

Chấp nhận đăng: 10/02/2026

Xuất bản: 20/4/2026

Tóm tắt: Vấn đề ô nhiễm môi trường luôn mang tính cấp bách và được quan tâm hàng đầu, đặc biệt với sự phát triển nền kinh tế thị trường hiện nay. Bảo vệ môi trường sống là trách nhiệm của mỗi công dân. Giáo dục trách nhiệm với môi trường sống là một trong những mục tiêu quan trọng của giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho học sinh và cần được thực hiện sớm ở các nhà trường. Ở tiểu học, giáo dục trách nhiệm với môi trường được thực hiện trong một số môn học và đặc biệt là Hoạt động trải nghiệm. Bài viết tập trung nghiên cứu lí luận phân tích khái niệm, mục tiêu, nội dung giáo dục trách nhiệm với môi trường sống cho học sinh lớp 4, lớp 5 thông qua Hoạt động trải nghiệm và nghiên cứu thực trạng trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường, từ đó đề xuất một số biện pháp giáo dục trách nhiệm với môi trường sống thông qua Hoạt động trải nghiệm nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục.

Từ khóa: *Giáo dục trách nhiệm, học sinh cuối cấp Tiểu học, môi trường, hoạt động trải nghiệm.*

1. Đặt vấn đề

Thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, mục tiêu phát triển người học các năng lực, phẩm chất cần thiết. Trong đó, giáo dục phẩm chất trách nhiệm có vai trò rất quan trọng với sự phát triển nhân cách học sinh tiểu học. Ngoài việc thực hiện trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội thì học sinh tiểu học có trách nhiệm bảo vệ môi trường sống. Bảo vệ môi trường là một trong những mục tiêu chiến lược phát triển bền vững của nước ta, đặc biệt trong

giai đoạn phát triển nền kinh tế thị trường hiện nay làm ô nhiễm môi trường sống đang trở thành vấn đề báo động và cấp bách hơn hết. Theo quyết định số 1363/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về Đưa nội dung giáo dục bảo vệ môi trường vào hệ thống giáo dục quốc dân đã chỉ rõ yêu cầu đối với giáo dục học sinh tiểu học không chỉ có kiến thức về bảo vệ môi trường mà cần có kĩ năng và có ý thức giữ gìn, bảo vệ môi trường. Vấn đề giáo dục bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học được đề cập trong nhiều nghiên

cứ khác nhau. Nghiên cứu bàn về giáo dục ý thức bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học ở Việt Nam (Nguyễn Việt Thanh, 2016). Có nghiên cứu chỉ ra các kỹ năng bảo vệ môi trường của học sinh tiểu học và xây dựng các module tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo để phát triển kỹ năng bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học (Nguyễn Hồng Thuận, 2017). Ngoài ra, còn có bài viết phân tích thực trạng bảo vệ môi trường của học sinh tiểu học ở một số trường tại Cần Thơ và chỉ ra biện pháp về nội dung giáo dục bảo vệ môi trường, dạy và đánh giá bảo vệ môi trường của học sinh tiểu học (Trịnh Thị Hương & Lữ Hùng Minh, 2022). Những nghiên cứu này tập trung giáo dục bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học nói chung. Học sinh tiểu học thường có hai giai đoạn phát triển khác nhau là giai đoạn lớp 1, 2, 3 - đầu cấp Tiểu học và giai đoạn lớp 4, lớp 5 - cuối cấp Tiểu học. Vì vậy, trong giáo dục trách nhiệm bảo vệ môi trường cần phù hợp với các giai đoạn khác nhau.

Nội dung giáo dục trách nhiệm với môi trường được lồng ghép, tích hợp trong nhiều môn học khác nhau đặc biệt thực hiện trong Hoạt động trải nghiệm. Với các môn học thì chủ yếu giúp học sinh có hiểu biết về bảo vệ môi trường. Ví dụ như nghiên cứu việc tích hợp giáo dục bảo vệ môi trường trong môn Tự nhiên và Xã hội lớp 1, 2, 3 giúp học sinh hiểu biết về thực trạng môi trường từ đó có biện pháp bảo vệ môi trường phù hợp với lứa tuổi (Bùi Thị Kim Thúy, 2017). Còn với đặc trưng của Hoạt động trải nghiệm, học sinh có cơ hội thực hiện các hành động thực tế về bảo vệ môi trường và hình thành ý thức giữ gìn, bảo vệ môi trường. Trong Hoạt động trải nghiệm có mạch nội dung hướng đến tự nhiên là mạch nội dung quan trọng giáo dục học sinh về trách nhiệm với môi trường sống. Hoạt động trải nghiệm với nội dung và phương thức tổ chức hoạt động đa dạng, phong phú sẽ rất phù hợp với giáo dục cho học sinh tiểu học trách nhiệm với môi trường.

Với tầm quan trọng của giáo dục trách nhiệm với môi trường cho học sinh tiểu học nói chung, học sinh lớp 4, lớp 5 nói riêng, để học sinh sống có trách nhiệm với môi trường, bài viết phân tích một số khái niệm, mục tiêu giáo dục, nội dung giáo dục; nghiên cứu và phân tích thực trạng trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường, từ đó đề xuất các biện pháp giáo dục trách nhiệm của học sinh cuối cấp Tiểu học với môi trường thông qua Hoạt động trải nghiệm.

2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu lý luận: Tác giả nghiên cứu các nguồn tài liệu cơ bản như các công trình nghiên

cứ, các văn bản của Đảng và Nhà nước, văn bản của Bộ Giáo dục và Đào tạo về giáo dục phẩm chất trách nhiệm bảo vệ môi trường cho học sinh lứa tuổi tiểu học thông qua Hoạt động trải nghiệm nhằm khai thác những thông tin lý luận liên quan. Sau đó phân tích, tổng hợp, so sánh, hệ thống hóa kết quả nghiên cứu về giáo dục trách nhiệm cho học sinh cuối cấp Tiểu học với môi trường thông qua Hoạt động trải nghiệm.

Phương pháp điều tra bằng phiếu hỏi: Thiết kế và sử dụng phiếu hỏi để phỏng vấn gián tiếp giáo viên, học sinh về thực trạng trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường. Nghiên cứu khảo sát 254 cán bộ quản lý và giáo viên tiểu học; 336 học sinh ở một số trường tiểu học tại Hà Nội: Trường Tiểu học Yết Kiêu (Hà Đông - Hà Nội), Trường Tiểu học Quang Minh A (Mê Linh - Hà Nội); tại Hà Nam: Trường Tiểu học Đức Lý, Trường Tiểu học Văn Lý (Lí Nhân - Hà Nam); tại Nam Định: Trường Tiểu học Yên Khánh (Ý Yên - Nam Định); tại Vĩnh Phúc: Trường Tiểu học Xuân Hòa, Trường Tiểu học Ngọc Thanh A (Phúc Yên - Vĩnh Phúc); tại Bắc Giang: Trường Tiểu học Phú Nhuận (Lục Ngạn - Bắc Giang); tại Lào Cai: Trường Tiểu học & Trung học cơ sở Tả Phời (xã Tả Phời, thành phố Lào Cai). Thời gian thực hiện khảo sát vào tháng 10 năm 2024 đến tháng 02 năm 2025.

Tiêu chí chọn mẫu: Chọn giáo viên có kinh nghiệm giảng dạy khác nhau và chọn ngẫu nhiên học sinh lớp 4, lớp 5 ở các nhà trường.

Sau đó, sử dụng phần mềm SPSS để xử lý, phân tích các dữ liệu thu được từ khảo sát thực trạng. Với thang likert 5 mức độ gồm: Mức 1: Không bao giờ; Mức 2: Rất hiếm khi; Mức 3: Hiếm khi; Mức 4: Thường xuyên và Mức 5: Rất thường xuyên. Sau đó quy đổi với thang đánh giá khảo sát có điểm số từ 1 đến 5. Khoảng phân biệt các mức độ tính theo thang likert 5 mức độ theo công thức (Max-Min): n được tính là (5-1): 5 = 0.8. Các mức độ được phân chia như sau: Mức 5: Từ 4.2 đến bằng 5; Mức 4: Từ 3.4 đến < 4.2; Mức 3: Từ 2.6 đến < 3.4; Mức 2: Từ 1.8 đến < 2.6; Mức 1: Từ 1 đến < 1.8. Trong đó mức 1 tương ứng với Kém, mức 2: Yếu, mức 3: Trung bình, mức 4: Khá, mức 5: Tốt.

Phương pháp quan sát để quan sát các thao tác, biểu hiện về trách nhiệm với môi trường của học sinh lớp 4, lớp 5.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Một số khái niệm

3.1.1. Trách nhiệm

Theo Từ điển Tiếng Việt (1997), Trách nhiệm là

phần việc được giao cho hoặc coi như được giao cho, phải bảo đảm làm tròn, nếu kết quả không tốt thì phải gánh chịu phần hậu quả. Trách nhiệm tạo nên sự ràng buộc đối với lời nói, hành vi của mình, bảo đảm đúng đắn, nếu sai trái thì phải gánh chịu phần hậu quả.

Theo Từ điển Bách khoa Việt Nam (2005), Trách nhiệm là khái niệm của ý thức đạo đức và ý thức pháp luật, nói lên nhân cách con người trong việc thực hiện nghĩa vụ do xã hội đặt ra cho con người.

Nguyễn Khắc Viện (2008) cho rằng, trách nhiệm là khả năng của cá nhân trong việc tự kiểm soát hành vi, tuân thủ các chuẩn mực đạo đức và pháp luật trong mối quan hệ với xã hội.

Phạm Minh Hạc (2010) đã quan niệm trách nhiệm là thuộc tính tâm lý - đạo đức của nhân cách, thể hiện ở ý thức tự giác thực hiện nghĩa vụ và sẵn sàng chịu trách nhiệm về hành vi của mình.

Như vậy, có thể hiểu: Trách nhiệm là nghĩa vụ của mỗi cá nhân phải thực hiện trong mối quan hệ với bản thân, gia đình, nhà trường, xã hội, môi trường tự nhiên; đồng thời gánh chịu hậu quả nếu kết quả thực hiện không tốt.

3.1.2. Môi trường

Theo UNESCO (1987), môi trường là tổng thể các yếu tố tự nhiên và nhân tạo bao quanh con người có ảnh hưởng trực tiếp hoặc gián tiếp đến sự tồn tại, phát triển và tồn tại của con người.

3.1.3. Giáo dục trách nhiệm với môi trường

Từ khái niệm về trách nhiệm và môi trường, có thể hiểu về khái niệm giáo dục trách nhiệm với môi trường như sau: Giáo dục trách nhiệm với môi trường là quá trình tác động sư phạm có mục đích, có hệ thống giữa nhà giáo dục với học sinh nhằm hình thành và phát triển cho học sinh nhận thức đúng đắn, thái độ tích cực và chủ động thực hiện hành vi bảo vệ môi trường, coi bảo vệ môi trường là trách nhiệm, nghĩa vụ phải thực hiện.

3.1.4. Giáo dục trách nhiệm với môi trường thông qua hoạt động trải nghiệm

Giáo dục trách nhiệm với môi trường thông qua hoạt động trải nghiệm là quá trình tác động sư phạm của nhà giáo dục trong đó người học trực tiếp tham gia thể nghiệm các hoạt động thực tiễn, giải quyết các vấn đề liên quan đến môi trường ở nhà trường, gia đình và xã hội, chuyển những kinh nghiệm thành tri thức và kỹ năng mới; từ đó người học đảm nhận và thực hiện trách nhiệm bảo vệ môi trường.

3.2. Hoạt động trải nghiệm ở Tiểu học

Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, mục tiêu của Hoạt động trải nghiệm nhằm góp phần hình thành các phẩm chất chủ yếu, năng lực cốt lõi của học sinh qua các mối quan hệ với bản thân, xã hội, môi trường tự nhiên và nghề nghiệp (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018b).

Hoạt động trải nghiệm ở Tiểu học thuộc giai đoạn giáo dục cơ bản. “Nội dung Hoạt động trải nghiệm tập trung vào các hoạt động khám phá bản thân, hoạt động rèn luyện bản thân, hoạt động phát triển quan hệ với bạn bè, thầy cô và người thân trong gia đình. Các hoạt động xã hội và tìm hiểu một số nghề nghiệp gắn gũi với học sinh cũng được tổ chức thực hiện với nội dung, hình thức phù hợp với lứa tuổi” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018b). Ở hoạt động hướng đến tự nhiên, học sinh tham gia các hoạt động bảo tồn cảnh quan thiên nhiên; tìm hiểu thực trạng môi trường và tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường. Nội dung này phù hợp giáo dục trách nhiệm của học sinh với môi trường tự nhiên.

Hoạt động trải nghiệm ở Tiểu học được tổ chức với bốn loại hình: Hoạt động sinh hoạt dưới cờ, hoạt động theo chủ đề, hoạt động sinh hoạt lớp, hoạt động câu lạc bộ. Mỗi loại hình lại được thực hiện với quy mô khác nhau. Hoạt động trải nghiệm được thực hiện với thời gian 105 tiết/năm học trong đó hoạt động sinh hoạt dưới cờ thực hiện 35 tiết/năm học; hoạt động giáo dục theo chủ đề thực hiện 35 tiết/năm học, hoạt động sinh hoạt lớp thực hiện 35 tiết/năm học (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018b).

Hoạt động trải nghiệm được thực hiện với nhiều phương thức tổ chức khác nhau với nhiều loại hình với quy mô khác nhau. Vì vậy, quá trình tổ chức cần có sự phối hợp giữa các lực lượng giáo dục như tổng phụ trách Đội, các chuyên gia, các tổ chức ở địa phương và cha mẹ học sinh.

3.3. Yêu cầu cần đạt về giáo dục trách nhiệm với môi trường cho học sinh cuối cấp Tiểu học

Theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, các yêu cầu cần đạt về giáo dục trách nhiệm của học sinh lứa tuổi tiểu học được quy định trong Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018a). Cụ thể, các yêu cầu cần đạt về giáo dục trách nhiệm với môi trường cho học sinh lớp 4, lớp 5 bao gồm: Có ý thức chăm sóc, bảo vệ cây xanh, con vật nuôi có ích; Có ý thức giữ gìn vệ sinh môi trường, không xả rác bừa bãi; Không đồng tình với hành vi xâm hại thiên nhiên.

3.4. Nội dung giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường thông qua Hoạt động trải nghiệm

Theo quyết định số 1363/QĐ- TTg của Thủ tướng Chính phủ về Đưa nội dung giáo dục bảo vệ môi trường vào hệ thống giáo dục quốc dân: “Đối với giáo dục tiểu học, nội dung giáo dục bảo vệ môi trường gồm trang bị những kiến thức cơ bản phù hợp với độ tuổi và tâm sinh lí của học sinh về các yếu tố môi trường, vai trò của môi trường đối với con người và tác động của con người đối với môi trường; giáo dục cho học sinh có ý thức trong việc bảo vệ môi trường; phát triển kĩ năng bảo vệ và gìn giữ môi trường”.

Căn cứ vào yêu cầu cần đạt về giáo dục trách

nhiệm với môi trường và nội dung Hoạt động trải nghiệm lớp 4, lớp 5 và nội dung giáo dục trách nhiệm với môi trường sống cho học sinh lớp 4, lớp 5 thông qua Hoạt động trải nghiệm bao gồm (xem Bảng 1).

3.5. Thực trạng trách nhiệm của học sinh cuối cấp Tiểu học với môi trường

Khảo sát thực trạng trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường; thực hiện với 254 cán bộ quản lí và giáo viên tiểu học; 336 học sinh ở một số trường tiểu học ở miền Bắc. Kết quả thu được như sau (xem Bảng 2).

Kết quả ở Bảng 2 cho thấy, trách nhiệm của học sinh với môi trường tự nhiên được thực hiện với điểm trung bình do giáo viên đánh giá là 3.5, do học sinh tự đánh giá là 3.6 (điểm trung bình thuộc mức 4

Bảng 1: Nội dung giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường thông qua Hoạt động trải nghiệm

Mạch nội dung Hoạt động trải nghiệm	Hoạt động	Giáo dục phẩm chất trách nhiệm	Lớp	Nội dung giáo dục trách nhiệm với môi trường thông qua Hoạt động trải nghiệm
Hoạt động hướng đến tự nhiên	Hoạt động tìm hiểu và bảo tồn cảnh quan thiên nhiên	Trách nhiệm với môi trường sống	Lớp 4	- Thực hiện chăm sóc bảo vệ cảnh quan thiên nhiên.
			Lớp 5	Đề xuất biện pháp bảo tồn cảnh quan thiên nhiên.
	Hoạt động tìm hiểu và bảo vệ môi trường		Lớp 4	Tìm hiểu thực trạng vệ sinh trường lớp - Thực hiện việc làm giữ gìn trường học xanh, sạch đẹp.
			Lớp 5	Tìm hiểu thực trạng môi trường nơi sinh sống. Giữ vệ sinh môi trường khu dân cư.

Bảng 2: Thực trạng biểu hiện trách nhiệm với môi trường của học sinh lớp 4, lớp 5

Thứ tự	Biểu hiện	Đối tượng	Tần suất (Tỉ lệ % ý kiến)					Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
			Không bao giờ	Rất hiếm khi	Hiếm khi	Thường xuyên	Rất thường xuyên		
1	Giữ vệ sinh môi trường, không xả rác bừa bãi	Giáo viên	2.0	14.6	29.5	35.4	18.5	3.5	1.0
		Học sinh	5.1	8.9	14.9	43.8	27.4	3.8	1.1
2	Bảo vệ cây cối, động vật	Giáo viên	3.9	13.0	31.5	33.1	18.5	3.5	1.1
		Học sinh	3.9	24.4	23.8	22.9	25.0	3.4	1.2
3	Nhắc nhở mọi người bảo vệ môi trường	Giáo viên	3.1	19.7	31.1	30.7	15.4	3.4	1.1
		Học sinh	6.2	24.1	25.3	25.3	19.0	3.3	1.2
Tổng		Giáo viên	3.5	13.8	32.7	29.5	20.5	3.5	1.1
		Học sinh	3.0	12.5	36.6	13.1	34.8	3.6	1.2

từ 3.4 đến <4.2 theo thang likert). Từ đó, ta thấy học sinh thực hiện mức Khá, học sinh đã thường xuyên có ý thức bảo vệ môi trường. Tuy nhiên, tỉ lệ lựa chọn nhiều nhất của giáo viên và học sinh ở mức Hiếm khi (32.7% giáo viên đánh giá; 36.6% học sinh đánh giá). Sau đó, là mức thường xuyên và rất thường xuyên. 3.5% giáo viên đánh giá và 3.0% học sinh tự đánh giá chưa thực hiện trách nhiệm với môi trường. Qua quan sát biểu hiện của học sinh ở trường tiểu học, nhiều học sinh đã biết bảo vệ môi trường sống như bỏ rác vào thùng rác, chăm sóc cây cối trong trường. Cần có các biện pháp phù hợp để giáo dục học sinh thực hiện trách nhiệm với môi trường.

3.6. Một số biện pháp giáo dục trách nhiệm với môi trường sống cho học sinh cuối cấp Tiểu học thông qua Hoạt động trải nghiệm

3.6.1. Xây dựng hoạt động trải nghiệm về môi trường nhằm giáo dục trách nhiệm với môi trường cho học sinh lớp 4, lớp 5

Trong quá trình tổ chức giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 thông qua Hoạt động trải nghiệm, giáo viên cần lựa chọn, vận dụng các phương pháp, hình thức tổ chức phù hợp với nội dung giáo dục bảo vệ môi trường.

Giáo viên cần phối hợp giữa các phương thức nhằm phát huy tính tích cực hoạt động của học sinh và tăng cường trải nghiệm thực hành cho học sinh để hình thành hành vi và thói quen hành vi trách nhiệm với môi trường. Với nội dung giáo dục trách nhiệm với môi trường phù hợp với các phương thức mang tính thực tiễn như các phương thức khám phá (tham quan, thực địa - thực tế...); thể nghiệm, tương tác (diễn đàn, sân khấu hóa; hội thi...), cống hiến (lao động công ích, hoạt động tình nguyện...) và nghiên cứu (điều tra, dự án...). Các hoạt động trong một tiết học với thời gian hạn chế cũng là khó khăn trong việc tổ chức hoạt động giáo dục của giáo viên. Vì vậy, giáo viên cần có những nhiệm vụ giao cho học sinh thực hiện ở gia đình, địa phương... để các em được thực hành đa dạng và củng cố kiến thức đã học.

Với loại hình Sinh hoạt dưới cờ thường tổ chức quy mô toàn trường sẽ phù hợp với các hình thức phong trào thi đua, hội thi, diễn đàn, sân khấu hóa... Các hình thức như phong trào thi đua, hội thi cũng tạo được hứng thú cho học sinh, ngoài ra học sinh cũng thể hiện trách nhiệm của mình khi tham gia. Giáo viên cũng có thể thay đổi với các hình thức sân khấu hóa, diễn đàn... để học sinh có nhiều cơ hội được học hỏi, trải nghiệm. Các hoạt động này

thường được tổ chức ở không gian sân trường hoặc hội trường. Với không gian ngoài nhà trường, giáo viên thường kết hợp với các đơn vị, cơ quan đoàn thể của cộng đồng, địa phương. Ngoài ra, các hoạt động xã hội, địa phương thì sử dụng các hình thức hoạt động tình nguyện, hoạt động nhân đạo, hoạt động lao động công ích... Các hình thức này thường ít được tổ chức hơn do cách thức thực hiện phức tạp, chuẩn bị công phu, mất nhiều thời gian và phải có sự phối hợp của nhiều lực lượng khác nhau.

Để học sinh được tham gia đa dạng các hoạt động, phát huy tính tích cực của bản thân học sinh thì vai trò định hướng, tổ chức và đánh giá hoạt động của giáo viên rất quan trọng. Giáo viên cần nhận thức rõ về cách tiến hành từng phương pháp, hình thức tổ chức và phối hợp các phương thức này với nhau.

Ví dụ: Dự án “Em giữ gìn trường học xanh, sạch đẹp” tổ chức Hoạt động trải nghiệm cho học sinh khối lớp 4.

Mục tiêu dự án: Học sinh thực hiện việc làm giữ gìn trường học xanh, sạch đẹp.

Có ý thức bảo vệ môi trường.

Cách thực hiện:

Bước 1: Xác định mục tiêu, ý tưởng của dự án.

Giáo viên nêu mục tiêu của dự án; giới thiệu chủ đề dự án.

Giáo viên và học sinh chia sẻ ý tưởng của dự án: Để trường học xanh sạch đẹp cần thực hiện các hoạt động như dọn dẹp sạch sẽ các khu vực trong trường; sắp xếp bàn ghế đồ dùng ngăn nắp; trồng cây xanh và hoa, trang trí lớp học.

Thời gian thực hiện dự án: 1 tuần

Bước 2: Lập kế hoạch thực hiện dự án.

Giáo viên chia lớp thành các nhóm; yêu cầu học sinh thảo luận về kế hoạch cụ thể của dự án.

Giáo viên chia lớp thành các nhóm: Nhóm làm sạch, nhóm ngăn nắp, nhóm trồng cây xanh, nhóm trang trí.

Học sinh thảo luận nhóm đưa ra ý tưởng thực hiện; phân công nhiệm vụ cụ thể cho các thành viên trong nhóm.

Bước 3: Thực hiện dự án.

Giáo viên tổ chức cho học sinh thực hiện dự án theo kế hoạch.

Bước 4: Đánh giá kết quả dự án.

Giáo viên và học sinh nhận xét kết quả đã thực hiện. Giáo viên tổng kết, rút ra ý nghĩa hoạt động.

Bảng 3: Kế hoạch phối hợp giữa nhà trường với cộng đồng xã hội trong giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường

Nội dung giáo dục phẩm chất trách nhiệm	Đối tượng phối hợp	Nhiệm vụ phối hợp với lực lượng giáo dục ở cộng đồng địa phương	Thời gian thực hiện
Bảo vệ môi trường	Ban tổ chức, đại diện ban ngành đoàn thể của địa phương.	Phối hợp tổ chức các hoạt động lao động công ích ở địa phương. Tuyên truyền bảo vệ môi trường sống.	Hoạt động ngoài giờ học

Bảng 4: Kế hoạch phối hợp giữa nhà trường với cha mẹ học sinh trong giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường

Chủ đề giáo dục	Nội dung giáo dục phẩm chất trách nhiệm	Nhiệm vụ phối hợp với gia đình	Thời gian thực hiện
Chủ đề Biện pháp bảo tồn cảnh quan thiên nhiên.	Ý thức chăm sóc bảo vệ cây xanh và con vật.	Cha mẹ chia sẻ với con về các biện pháp bảo tồn cảnh quan thiên nhiên.	Sau bài học.
Chủ đề Tự hào quê hương em.	Bảo vệ môi trường.	Cha mẹ cùng con và hàng xóm thực hiện kế hoạch vệ sinh khu dân cư.	Thực hiện thường xuyên.

3.6.2. *Phối hợp các lực lượng giáo dục trong giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường*

Trong quá trình giáo dục trách nhiệm của học sinh lớp 4, lớp 5 với môi trường, giáo viên cần phối hợp với cha mẹ học sinh, các lực lượng giáo dục trong cộng đồng xã hội để hướng dẫn và tổ chức học sinh thực hiện hành vi trách nhiệm với môi trường tự nhiên. Với các lực lượng giáo dục trong nhà trường, giáo viên có thể phối hợp với các giáo viên tham gia giảng dạy khác, phối hợp với Tổng phụ trách Đội, nhân viên trong nhà trường. Với các lực lượng giáo dục ở địa phương, cộng đồng xã hội, nhà trường có thể phối hợp với đại diện các ban ngành đoàn thể của địa phương.

Bước 1: Nâng cao nhận thức cho cha mẹ học sinh, các lực lượng giáo dục về giáo dục trách nhiệm cho học sinh

Với các lực lượng giáo dục trong cộng đồng, địa phương thì nhà trường chia sẻ mục tiêu giáo dục và mời các đại diện tham gia các hoạt động giao lưu, hướng dẫn học sinh thực hiện trách nhiệm với môi trường. Giáo viên cần trao đổi với các lực lượng giáo dục khác đặc biệt là cha mẹ học sinh về tầm quan trọng của giáo dục trách nhiệm với môi trường, thống nhất quan điểm, nội dung giáo dục, phương pháp giáo dục giữa gia đình và nhà trường. Tổ chức các buổi họp phụ huynh học sinh để trao đổi, phổ biến cùng phối hợp trong hoạt động giáo dục trách nhiệm.

Bước 2: Lập kế hoạch phối hợp với các lực lượng giáo dục chi tiết và khoa học.

Đối với các lực lượng trong nhà trường và ở cộng đồng xã hội: Nhà trường phối hợp với các chuyên gia, các lực lượng ở cộng đồng xã hội ở các hoạt động ngoài giờ học như hoạt động tình nguyện, hoạt động lao động công ích.

Đối với cha mẹ học sinh: Phối hợp giữa nhà trường và gia đình có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong giáo dục phẩm chất trách nhiệm cho học sinh bởi lẽ phẩm chất trách nhiệm của học sinh cần hình thành và rèn luyện ở mọi lúc mọi nơi.

4. Kết luận

Giáo dục trách nhiệm của học sinh cuối cấp Tiểu học với môi trường có vai trò hết sức quan trọng và cấp thiết. Hoạt động này hướng đến sự phát triển bền vững. Thông qua Hoạt động trải nghiệm, học sinh không chỉ có hiểu biết về bảo vệ môi trường mà quan trọng phát triển kỹ năng bảo vệ môi trường và có ý thức trách nhiệm với môi trường. Nội dung tổ chức Hoạt động trải nghiệm đã phù hợp giáo dục trách nhiệm của học sinh với môi trường nhưng để nâng cao chất lượng giáo dục thì phụ thuộc rất lớn vào cách thức tổ chức hoạt động của giáo viên. Vì vậy, trong quá trình tổ chức cần sử dụng đa dạng linh hoạt các phương thức tổ chức hoạt động trải nghiệm. Đồng thời, phải có sự phối hợp với các lực lượng giáo dục khác nhau nhằm nâng cao chất lượng giáo dục học sinh.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018a). *Chương trình Giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT).
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018b). *Chương trình Giáo dục phổ thông - Chương trình Hoạt động trải nghiệm và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT).
- Bùi Thị Kim Thúy. (4/2017). Tích hợp giáo dục bảo vệ môi trường trong môn Tự nhiên xã hội lớp 1, 2, 3 ở tiểu học. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, số 139, tr.69-73.
- Hoàng Phê. (1997). *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng.
- Lưu Thu Thủy. (2023). *Sách học sinh Hoạt động trải nghiệm 4 (Kết nối tri thức với cuộc sống)*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Lưu Thu Thủy. (2024). *Sách học sinh Hoạt động trải nghiệm 5 (Kết nối tri thức với cuộc sống)*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Hồng Thuận. (3/2017). Phát triển kỹ năng bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học thông qua Hoạt động trải nghiệm sáng tạo. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, số 138, tr.51-55.
- Nguyễn Việt Thanh. (9/2016). Giáo dục ý thức bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học ở Việt Nam. *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*, số 11, tr.96-102.
- Nguyễn Khắc Viện (Chủ biên). (2008). *Từ điển tâm lý học*. Nhà Xuất bản Giáo dục, Hà Nội.
- Phạm Minh Hạc. (2010). *Tâm lý học nhân cách*. Nhà Xuất bản Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. (2014). *Luật Bảo vệ môi trường*. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- Trịnh Thị Hương, Lữ Hùng Minh. (2022). Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục bảo vệ môi trường cho học sinh tiểu học. *Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Cần Thơ*, tập 58, số 1C, tr.226-234.
- Trung tâm biên soạn Từ điển Bách khoa Việt Nam. (2005). *Từ điển bách khoa Việt Nam (tập 4)*. NXB Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
- Thủ tướng Chính phủ. (2001). *Quyết định số 1363/QĐ-TTg phê duyệt đề án Đưa nội dung giáo dục bảo vệ môi trường vào hệ thống giáo dục quốc dân*. Trong *Công báo Chính phủ năm 2001*. Văn phòng Chính phủ.
- UNESCO. (1987). *Environmental education and information*. UNESCO Publishing.